

Valtion ICT-menoseurannan tietopohjan kehittämistä valmisteleva työryhmä loppuraportti

Liite 1: Esimerkkiratkaisuja ulkoisten ICT-menojen erittelemiseksi
ylläpitoon ja kehittämiseen

Esimerkkiratkaisuja ulkoisten ICT-menojen erittelemiseksi ylläpitoon ja kehittämiseen

Haaste: Pilvipalveluiden ja SaaS-palveluiden osalta ylläpidon ja kehittämisen erittely on haastavaa. Ostettavat ratkaisut kehittyvät käytön aikana, mutta laskuilta kehittämiseen osuutta ei eritellä ja kehittyminen sisältyy palvelumaksuun.

- Ratkaisu: Meno voidaan kohdentaa ensisijaisen aiheutumisen mukaisesti. Esimerkiksi tilanteissa, joissa SaaS-palvelua käytetään viraston toiminnassa ("tuotannossa") ja toimittajan palvelun ominaisuudet kehittyvät (kaikille käyttäjille) sopimuksen aikana → Kohdennetaan ylläpitoon.

Haaste: Scrum- ja DevOps-timien osalta on nähty mahdollisena eritellä esim. tikettien avulla ylläpidon ja kehittämisen menot (ostettu työ). Toisaalta joissakin tilanteissa ylläpidon ja kehittämisen raja nähdään "harmaana" tai koetaan, ettei sen erittely ole mahdollista (esim. yksi sopimus tai pienkehittämistä tehdään yhtä aikaa ylläpidon kanssa).

- Ratkaisu: Mikäli ostolaskulle ei ole saatavissa erittelyä mahdollistavia tietoja ja/tai luontevaa menojen jakoperustetta ei ole tunnistettavissa, on kohdentamista arvioitava ensisijaisuusperiaatteen avulla. Esim. jos ostettu henkilötö kohdentuu pääosin tietojärjestelmien ylläpidon aikaiseen kehittämiseen (vrt. ylläpidon ja kehittämisen määritelmät) → Kohdennetaan kehittämiseen (vaikka meno sisältäisi vähäisemmissä määrin myös ylläpitoon sisältyviä virheiden korjauksia).
- Ratkaisu: Kilpailutuksen / uuden sopimuskauden yhteydessä otetaan huomioon ylläpidon ja kehittämisen menojen erittely, esim. laskutus erikseen.

Haaste: Versionvaihtojen menojen kohdentaminen; onko kyse ylläpidosta vai kehittämisestä?

- Ratkaisu: Versionvaihtojen sisällöt ja vaikutukset vaihtelevat → Arvioitava tapauskohtaisesti virastossa, onko kyse ylläpidosta vai kehittämisestä yhteisten "ylläpito" ja "kehittäminen" määritysten avulla.

Haaste: Miten tulee kohdentaa ICT-palveluiden käyttöoikeuksien ylläpitoa koskevat menot?

- Ratkaisu: Käyttöoikeuksien ylläpitoon liittyvät menot tulisi arvioida suhteessa ylläpidon ja kehittämisen määritelmiin. Mikäli kyseessä on nykyisen toiminnan ylläpitäminen (esim. käyttöoikeuksien myöntäminen tai nykyisen käyttövaltuushallinnan toiminnan tason turvaaminen) → Kohdennetaan ylläpitoon. Jos kyse olisi käyttöoikeusprosessien / käyttövaltuushallinnan parantamisesta → Kohdennetaan kehittämiseen.

Haaste: Tietoliikenne- ja kapasiteettipalveluja voidaan käyttää sekä kehittämiseen että ylläpitoon, eikä välttämättä ole suoraan laskun tietojen nojalla eriteltävissä kahteen osaan.

- Ratkaisu: Virastot voivat jakaa menot ylläpitoon ja kehittämiseen esim. tilanteissa, joissa on jo aiemmin vastaavat menot kohdennettu ylläpitoon ja kehittämiseen. Viraston tulee tarkastaa erittelyn vastaavuus yhteisiin ylläpidon ja kehittämisen määritelmiin.
- Ratkaisu: Meno voidaan kohdentaa ensisijaisen aiheutumisperusteen mukaisesti. Esim. ilman tietoliikenne- ja kapasiteettipalvelua viraston tuotannossa olevat ICT-ratkaisut eivät olisi hyödynnettävissä → Meno voisivat tulla kohdennetuksi ylläpitoon, vaikka ostetuista palveluista hyötyvät myös esim. kehityshankkeet.

Haaste: Alustaratkaisut, jotka kohdentuvat useampaan sovellukseen tai järjestelmään; miten niitä koskevat menot tulisi käsitellä.

- Ratkaisu: Toimintatapa voi vaihdella viraston seurantakohdemallin ja sisäisen laskennan käytäntöjen mukaan. Mikäli mahdollista, menot eritellään ylläpitoon ja kehittämiseen tai vaihtoehtoisesti meno kohdennetaan ensisijaisen aiheutumisperusteen mukaisesti joko ylläpitoon tai kehittämiseen.
- Toimintojen näkökulmasta meno voi tulla kohdennetuksi Tietohallinto –tukitoimintoihin (jos alusta palvelee viraston toimintaa laajasti ja koskee useita ydintoimintoja) tai Ydintoimintojen tietojärjestelmät –toimintohierarkiaan, mistä toteumat vyörytetään kustannuslaskennassa ydintoiminnoille. Lisäksi kohdennuksissa on huomioitava muut tarpeelliset viraston seurantakohdemallin mukaiset seurantakohteet (esim. jos menot kohdennetaan ostolaskulta suoraan eri tietojärjestelmille).

Haaste: Kyber- ja tietoturvallisuuden osalta nähdään hankalana eritellä ICT-ostomenoja ylläpitoon ja kehittämiseen. Esim. kyseessä voi olla tilanne, jossa samalla sopimuksella ostetaan auditointeja tuotannossa oleville ja kehitteillä oleville järjestelmille, eikä laskulle ole saatavissa tarvittavia erittelyjä. Esim. tietoturvalvomo (SOC) -palveluita hyödynnetään sekä ylläpidossa että kehittämisessä.

- Ratkaisu: Meno voidaan kohdentaa ensisijaisen aiheutumisperusteen mukaisesti, mikäli käytettävissä ei ole jakoperusteita ylläpitoon ja kehittämiseen kohdentamiseksi. Esim. mikäli auditointeja tehdään tyypillisesti järjestelmien muutosten yhteydessä → Kohdennetaan kehittämiseen. Esim. Jos SOC-palveluilla turvataan toiminnan nykyistä tasoa → Kohdennetaan ylläpitoon.
- Kyber- ja tietoturvallisuutta koskevien ICT-menojen osalta on huomioitava, että oletuksena ei ole kaikkien menojen kohdentuminen Kyber- ja tietoturvallisuus -tukitoiminnolle, vaan osin menot voivat tulla kohdennetuiksi ydintoimintojen tietojärjestelmiin. Lisäksi on huomioitava, että valtion virastoilla on kyberturvallisuuden ja tietoturvallisuuden tehtäviä (esim. NIS2-direktiiviin perustuvat valvontatehtävät) ydintoimintoinaan, jolloin ao. substanssitehtävät kohdentuvat esimerkiksi työajankohdennuksessa ko. ydintoiminnoille.

Haaste Olemassa olevat sopimukset voivat sisältää sekä ICT-ylläpidon että ICT-kehittämisen asiantuntija-palveluita, eikä toimittajan laskuilla ole näitä eriteltynä.

- Ratkaisu: Meno voidaan kohdentaa ensisijaisen aiheutumisperusteen mukaisesti, mikäli käytettävissä ei ole jakoperusteita ylläpitoon ja kehittämiseen kohdentamiseksi. Jatkossa viraston ICT-hankinnoissa tulisi ottaa huomioon tarvittavat laskutuserittelyt.